

TÜSİAD

**DÖVİZ KAYNAĞI
OLARAK
YURT DIŞI
MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ**

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

692
TUS
1978
c.1

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

DÖVİZ KAYNAĞI OLARAK
YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ,

İSTANBUL

3 NİSAN 1978

(Yayın No: TÜSİAD-T/78.3.55)

Cumhuriyet cad. Dörtler Apt. No. 18/2 Elmadağ - İstanbul, Tel. : 46 24 12

TÜSİAD LIBRARY

BU ÇALIŞMA İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

"Döviz Kaynağı Olarak Yurt Dışı Mûteahhitlik Hizmetleri" konusu ülkemizde gereken ilgiyi görmemektedir.

Bu konudaki sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu çalışma Mûteahhitlik Hizmetleri ile ilgili kuruluşların sorumluları ve teknik elemanlarınca hazırlanmıştır.

Konunun özelliği nedeniyle, sorumluların ve teknik elemanların hazırladıkları metinlerde gerek sorunların ve önerilerin tartışma biçimi ve gerekse dil açısından herhangi bir düzeltme yapılmamıştır.

DÖVİZ KAYNAĞI OLARAK
YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ

ÖZET VE SONUÇ

İşin Büyüklüğü Ne Kadardır?

Bugünkü koşullarda 30 dolayında Türk inşaat firmasının yurt dışında iş alabilecek büyüklük ve güçte olduğu tahmin edilmektedir.

Her müteahhit firmanın kısa dönemde ortalama 100 milyon dolarlık bir taahhüt yükümlülüğü altına girebileceği varsayıldığına göre, toplam taahhüt yükümlülüğü olarak 3.0 milyar dolarlık bir rakam ortaya çıkar.

(Yunan asıllı inşaat firmalarının ülkeleri dışında 2.5 milyar dolarlık bir taahhüt yükümlülüğüne sahip oldukları, Türk inşaat firmalarının yurt dışındaki yükümlülükleri toplamının ise bu raporun hazırlanmış günlerdeki toplamının 500 milyon dolar dolayında seyrettiği tahmin edilmektedir.)

Bu İş Ülkeye Ne Getirir?

Yurt dışındaki inşaat taahhütlerinin tamamen Türk işçileriyle yürütülmesi halinde % 50 dolayındaki kısmının, kısmen Türk işçileriyle yürütülmesi halinde daha düşük bir payının ve her halde en az % 30 kısmının Türkiye'ye döviz olarak ödenmesi sözkonusudur.

YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK GELİRLERİNİN
NE KADARI TÜRKİYE'YE DÖNER

Toplam Gelirin Dağılımı	Genel Dağılım Oranı	Türkiye'ye Dönebilecek Kısım	Türkiye'ye Dönecek Miktarın Genel Toplama Oranı
İşçilik	% 30	% 80	% 24.0
Makine ve Teçhizat Amortismanı	% 7	% 80	% 5.6
Malzeme	% 30	% 20	% 6.0
Genel Giderler	% 18	% 20	% 3.6
Mukavele ve Teminat Giderleri	% 5	% 50 ^{1/}	% 2.5
Müteahhit Kârı	% 10	% 36 ^{1/}	% 3.6
TOPLAM	100		% 45.3

1/ Yurt dışında % 64 vergi yükümlülüğü varsayılarak yapılan hesaplama

Açıklama: Bu tablodaki bilgiler müteahhit firmaların verilerine göre çıkarılmıştır.

Kısa Sürede Yılda 350 Milyar Dolar Döviz Geliri

Asgari 3.0 milyar dolarlık bir taahhüt yükümlülüğü (yurda gelecek döviz gelirinin 2 yıla yayılacağı varsayımı ile) yılda 400 milyon dolarlık doğrudan döviz gelirini ifade eder.

İş hacminin gelişmesine paralel olarak döviz gelirinin de artması doğaldır.

Olumlu Yan Etkiler

Türk müteahhitlerinin yurt dışında inşaat taahhütleri yükümlülüğünün artması ayrıca şu olumlu yan etkileri sağlar:

1. İstihdam Olanağı:

Sözkonusu hizmetler, gerek yurt dışında, gerekse yurt içinde yeni istihdam sahaları yaratmak suretiyle işsizlik sorununa çözüm getirmede olumlu katkılar sağlayacaktır. Yabancı memleketlerde sağlanan istihdam imkanları Türk iş gücüne bir yandan milletlerarası iş piyasasında çalışma alışkanlığını kazandırmakta; diğer yandan da tanınma, rekabet edebilme gibi önemli avantajlar getirmektedir.

2. İhracat Tecrübesi

Yurt dışı müteahhitlik hizmetleri, diğer Türk firmalarını uluslararası piyasalara çekmek, bazen de itmek suretiyle, uluslararası rekabet alanlarında büyük tecrübe ve etkinlik kazanmalarını; ayrıca diğer Türk firmalarına ait ürünlerin ihracatını mümkün kılabilen ortamın doğmasını sağlayabilmektedir.

3. Rekabet Gücü

Türk firmaları yurt dışında ya tek başlarına ya da yabancı firmalarla müştereken çalışmaktadırlar. Her iki halde de teknolojik bünye, bilgi ve imkanlar bakımından yabancı rakip firmalar seviyesine ulaşmak imkanı bulunmakta; onlarla rekabet edebilecek güce erişilebilmektedir.

4. Politik Yakınlaşma

Tarihi yakınlık, jeopolitik ve ekonomik durum, din birliği, müşterek kültür ve halen bu memleketlerin geçirmekte oldukları sanayileşme aşamasını Türkiye'nin yakın bir geçmişte

yaşamış olması gibi olumlu faktörler nedeniyle Türk müteşebbisleri Orta Doğu ülkelerinde büyük bir sempati ile karşılanmaktadır. Bu sempatiye dayalı olarak, sözkonusu hizmetlerin, Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki ekonomik, politik ve kültürel ilişkiler üzerinde uzun vadede olumlu gelişmelere neden olmasını beklemek lazımdır. Geçmişte ve günümüzde bunun yabancı ülke firmalarına ait çok sayıda somut örnekleri vardır.

5. Standardizasyon

Türk firmalarının yabancı memleketlerde iş yapmaları, söz konusu memleketlere ihraç edilen ticari emtada uzun vadede standardizasyonun sağlanmasını ve muhafazasını mümkün kılmaktadır.

6. Teknoloji Transferi

Yine bu tür işler teknolojik alanda mevcut ve ileride geliştirilmesi zorunlu teknolojik bilgi, know-how ve spesifikasyonlarla patentlerin de ilgili yabancı memleketlere ihracını sağlamak suretile milli ekonomiye uzun vadede önemli katkılarda bulunacaktır.

İşveren-işçi ve Ülkelerin Yararları

İşçinin Yararı

1. Türk müteşebbislerinin yurt dışında faaliyette bulunmaları halinde iş gücü ihracı organize bir şekilde toplu ve sistemli olarak yapılmakta; bunun tabii sonucunu, ücretlerin, perakende ve dağıtık işgücü ihracına nazaran daha yüksek olması hususu teşkil etmektedir. Buna bağlı olarak da, bu konuda elde edilen döviz geliri daha yüksek miktarlara ulaşmaktadır.

Ülkenin Yararı

1. Türk müteşebbislerinin iş aldıkları yabancı memleketler genellikle petrol üreten ülkelerdir. Örneğin Libya ile yapılan anlaşmalarda Türk müteşebbislerinin bu ülkede çeşitli işler yapmaları öngörülmüştür. Bu ülkelerden kazanılacak dövizlerin he-men tamamı, o ülkelerde harcama ve bankalarında tasarruf etme imkanı olmadığı için, süratle Türkiye'ye intikal edecektir.
2. İnşaat malzemesi fiyatları genellikle dünya fiyatlarının üzerinde kısmende dünya standartlarına göre düşük halde olduğundan yurt dışında iş yapan firmalar Türk menşeli inşaat malzemeleri götürememektedir. Kalite ve fiyat farkının gide-rek ortadan kalkmasına paralel olarak malzeme ihracı yönünden de önemli döviz geliri sağlanabilir.
3. Bu ülkelerin büyük bir kısmına teknoloji de ihraç edilmektedir. Bu hizmet de döviz gelirlerini arttıran önemli bir unsurdur.

4. Özellikle petrol üreten ülkelerden iş alan Türk müteşebbisleri, işin bedeline bu işler dolayısıyla Türkiye'de yaptıkları genel masraf paylarını da katmaktadırlar. Bu, Türkiye'de yapılan masrafların döviz olarak ülkeye dönüşmesi anlamını taşımaktadır.
5. Nihayet Türk müteşebbislerinin yabancı memleketlerden elde ettikleri kârların yurda getirilmesi de döviz gelirini artırıcı vasıfta bir işlemdir.

İşverenin Yararı

6. Bu tür hizmetler bilhassa inşaat sektöründe çalışan büyük Türk firmaları bakımından istikrarlı bir iş hacminin elde edilmesini; dengeli bir iş dağılımı sayesinde rizikonun asgariye indirilmesini; firmaların hayatında devamlılık ve istikrarın sağlanmasını imkan dahiline sokmaktadır. Örneğin Almanya'da inşaat sektörü kriz içinde iken Alman inşaat firmaları Almanya dışında, diğer memleketlerde iş almak suretiyle dengeyi temin ve muhafaza edebilmektedirler. Halbuki, Türkiye'de ömrü 25 seneyi aşan inşaat firmasının sayısı çok azdır; bu tür hizmetler yardımıyla Türk inşaat firmalarına daha uzun bir ömür sağlamak; istikrarlılık içinde teknik ve ekonomik yönlerden bünyeleri kuvvetli mütehassıs firmalar haline gelmelerini imkan dahiline sokmak; böylelikle de ekonomiye uzun vadede olumlu etkilerde bulunmak mümkündür.

Ne İsteniyor?

Kısa vadede döviz ve ek istihdam olanağı uzun vadede ekonomiye etkenlik kazandırıcı nitelikleri nedeniyle Türk müteşebbislerinin özellikle petrol üreten ülkelerde iş yapmalarının teşviki zorunludur.

Teşvik iki amacı dönük olmalıdır:

1. Türk müteşebbislerinin dışarda iş almalarını engelleyici veya zaman bakımından geciktirici bürokratik hükümlerin kaldırılması;
2. Özellikle petrol üreten ülkelerde iş yapmanın özendirilmesi.

Neden İsteniyor?

Türk müteşebbislerinin iş aldığı ülkeler diğer ülke müteşebbislerine kapalı değildir. Sözkonusu ülkelerde, çeşitli batı ve doğu bloku ülkelerine mensup müteşebbisler piyasaya girmiş ve hakim durumdadırlar. Bu Türk müteşebbislerinin iş alma bakımından gelişmiş ülkelerin müteşebbisleri ile rekabet edebilmeleri için, en az onların sahip oldukları kosal ve imkanlara kavuşturulmaları gerekir.

Beklenenlerin Özeti:

1. Türk müteşebbislerin yabancı memleketlerde çalışma imkanına sahip olmaları, herşeyden önce, o memleket nezdindeki Türk resmi makam, temsilcilik ve kuruluşların geniş ölçüde ve gerçek anlamda destek, yardım ve anlayışlarına bağlıdır. Bu tür olumlu davranışların yaratacağı müspet bir ortamın müşahhas ifadeleri olarak dış memleketlerdeki yatırım ve iş konularının Ticaret Ateşelerimizce titizlikle takip olunarak sür'atle bilgi verilmesini; gerekli hallerde ve yerlerde Türk müteşebbislere iş verilmesi için teşebbüs ve tavassutta bulunulması; gerektiğinde, kamu sektörü ile özel sektörün müşterek hareketlerinin sağlanmasını; resmi sektör elindeki âtıl kaynakların, rayiç değerler üzerinden kiralanmak suretiyle Türk müteşebbislerinin istifadelerine sunulmasını örnek olarak gösterebiliriz.
2. Yurt dışında iş yapmaya talip olan Türk müteşebbislerinin başlangıçta ilk sorunu muvakkat ve kat'i teminat mektubu teminidir.

Yurt dışında ihaleye girecek olan müteahhitlerin işveren idarelere vermek zorunda oldukları banka teminat mektupları Maliye Bakanlığının iznine bağlıdır.

İhaleye girmek için ibrazı gerekli muvakkat teminat mektubu için Maliye Bakanlığından izin alınması konusunda halen bir sorun yoksa da, teminat mektubunun tutarı önemli bir problem çıkarmaktadır.

Yurt dışındaki beynelmilel ihalelerin tutarları çok yüksek olduğundan ve genellikle ihale bedelinin % 10'u oranında teminat mektubu istenildiğinden Türk müteşebbisleri gerekli tutarda teminat mektubu elde etmekte büyük güçlük çekmektedirler. Zira Bankalar Kanununa göre bir banka müşterisine azami kendi öz sermayesinin % 25'i kadar kredi verebilmektedir. Türkiye'deki bankaların öz sermayeleri de yüksek olmadığından yurt dışındaki büyük ihalelere gerekli teminat mektubu verebilecek, Türkiye'de ancak bir iki banka bulunabilmektedir.

Türkiye'de teminat mektubu masrafı ortalama mektup meblağının % 5'i nispetindedir. Enternasyonal ölçülere göre ise, bu nispet % 5'dir. Bu husus yabancı firmalar karşısında Türk firmalarının rekabet gücünü azaltmaktadır.

İhale alındıktan sonra idareye verilecek kat'i teminat mektubu için yine Maliye Bakanlığından izin almak gerekmektedir.

Kat'i teminat mektubu müsaadesi için de muhtelif belgelerle birlikte alınan işin ihale şartnamesinin işin alındığı yerdeki Türk Konsolosluğunca tasdikli bir tercümesinin Bakanlığa ibraz edilmesi gerekmektedir. Yurt dışı ihale şartnameleri genellikle 200-300 sayfalık kitaplar halindedir. İhale alındıktan sonra kat'i teminat verme süresi kısadır. Bu durumda bu büyüklükte teknik bir tercümeyi kısa bir sürede yaptırmak ve tasdik ettirmek de büyük bir sorun olmaktadır.

3. Devlet ihracatı teşvik amacıyla sanayicilere önemli yardımlarda bulunmakta fakat yurt dışında çalışan inşaat müteahhitlerini ihmal etmektedir.

Türkiye'de teknoloji eskiye oranla çok ilerlemiştir. Türk müteahhitleri yurt dışında büyük işleri tek başlarına gerçekleştirecek teknolojik seviyeye ulaşmışlardır. Sanayicilere döviz ve kredi yoluyla yardım yapıldığı halde, inşaat müteahhitleri hiçbir teşvik tedbirinden yararlanamamaktadır.

Halbuki büyük işler büyük makina ekipmanını gerektirdiğinden bu ekipmanların temini için inşaatların da kredi ve döviz tahsisi yolları ile teşvik edilmesi gerekmektedir.

4. İhracatın teşviki amacıyla başvurulmuş ve olumlu sonuçlar veren etkin tedbirlerden bir tanesi de vergi iadesi usulüdür. İhracata, Türkiye'de alınan vergiler karşılığında yapılan vergi iadesinin aynı şekilde yabancı memleketlerde iş yapan firmalara, bu arada ve özellikle de inşaat müteahhidi Türk firmalarına da uygulanması gerekir. Gerçekten de dışarıda iş yapan inşaat müteahhidi bir Türk firması, işgücü ihracını, teknik bilgi ve know-how ihracını aynı zamanda sağlamak suretiyle, milli ekonomiye kısa ve uzun vadede olumlu tesirler yapmaktadır. Yapılan iş, ifa edilen hizmet, en az ihracatçı firmalarınki kadar hayati nitelik taşımaktadır.
5. Yurt dışında faaliyette bulunan bir inşaat firmasının işine tahsis etmiş olduğu işletme sermayesinin durumu, sanayideki işletme sermayesine nazaran çok daha değişik bir yapıya sahiptir. İşletme sermayesi bazen 5-6 aylık bir süre âtıl kalmakta bazen tamamen sarfedilmektedir.

İşletme sermayesinin âtıl kaldığı süre zarfında inşaat müteahhidi bu parayı yurt dışında tutacağı yerde yurda getirmek ve Türkiye'deki ihtiyaçlarında kullanmak arzusundadır. Ancak bu paraya tekrar yurt dışında ihtiyaç hasıl olunca tekrar ve süratle dışarı çıkartılmasının da mümkün olması gerekir.

Bugünkü mevzuatımıza göre, bu âtıl kalan işletme sermayesini DÇM yoluyla yurda getirmek mümkün ise de bunun için banka kredi limitlerini zorlamak ve pek çok formalitelere katlanmak gerekmektedir.

Halbuki, yurt dışında yapılan inşaat işinin süresi sırasında biriken dövizin yurda serbestçe getirilmesi ve getirilen dövizin miktarını aşmamak üzere bu dövizin otomatik olarak tekrar dışarı çıkartılmasını sağlamak gerekir.

6. Türk Vergi kanunlarına göre, dış memleketlerde elde edilerek Türkiye'de genel netice hesaplarına intikal ettirilen kazançlardan mahallinde ödenen benzeri vergiler Türkiye'de tarh olunan kurumlar vergilerinden indirilir.

Ancak inidirilecek miktar Türkiye'deki kurumlar vergisi nispetinden fazla olamaz.

Türk müteşebbislerinin inşaat taahhüt işi aldıkları birçok yabancı ülkede Kurumlar Vergisi müterakkidir ve genellikle vergi oranı % 60'ı bulmaktadır. Türkiye'de ise, Kurumlar Vergisi oranı % 25'dir. Bu durumda % 35 oranında fazla ödenen vergi mahsup edilmemekte, hatta mahsup edilemeyen bu verginin vergisi de ayrıca Türkiye'de de ödenmektedir.

Bu hususun da düzeltilmesi, yabancı ülkelerde ödenmiş olan vergilerin tamamının Türkiye'de ödenecek vergiden mahsup edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca müteahhitlerin yurt dışında yaptıkları ve teşvik edemedikleri bir kısım masrafların da makul bir nispet dahilinde olmak kaydıyla Kambyo mercilerince kabul edilmesi de gerekmektedir.

7. Dışarıda çalışan Türk firmalarının dış ülkelerdeki bütün işlerini kapsayacak bir sigorta düzeninin kurulması da büyük faydalar sağlayacaktır. Bu konuda Batı Almanya'daki Hermes tatbikatı güzel bir örnek teşkil etmektedir.

YURT DIŞI MOTEAHHİTLİK HİZMETLERİNİN
DÖVİZ GELİRİNİ ARTTIRICI FAALİYETLERİNİN
GELİŞTİRİLMESİ AMACIYLA
KISA SÖREDE UYGULANMASI ZORUNLU TEDBİRLER

**YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİNİN DÖVİZ
GELİRİNİ ARTIRICI FAALİYETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ
AMACIYLA KISA SÜREDE UYGULANMASI ZORUNLU TEDBİRLER**

I. Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetlerinin Döviz Getirici Niteliğine Dayalı Olarak Genel Teşvik Uygulaması Kapsamına Alınması	8
II. Resmi ihalelere ilişkin Sorunlar	10
III. Kredi Sorunları	11
IV. Kambiyo ve Döviz Sorunları	13
V. Vergi Sorunları	14
VI. Sosyal Sigortalar ve İş Hukukuna ilişkin Sorunlar	17
VII. İhracat, İthalat ve Gümrük Rejimine ilişkin Sorunlar ve Teşvikler	19
VIII. İdari ve Politik Destek İhtiyacı	22
IX. Organizasyon Sorunu	24
X. Ulaştırma ve Haberleőtme Sorunları	25

BÖLÜM II

YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİNİN DÖVİZ GELİRİNİ ARTTIRICI FAALİYETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ AMACIYLA KISA SÜREDE UYGULANMASI ZORUNLU TEDBİRLER

I. YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİNİN DÖVİZ GETİRİCİ NİTELİĞİNE DAYALI OLARAK GENEL TEŞVİK UYGULAMASI KAPSAMINA ALINMASI

Türkiye'de yatırımların ve ihracatın teşviki amacıyla yatırım indirimi, yatırım kotasından öncelikli döviz tahsisi, gümrük muafiyeti, gümrük taksitlendirmesi, düşük faizli ve faiz farkı ödemeli orta vadeli yatırım, işletme ve ihracat kredileri, vergi resim ve harç istisnası, ihracatta vergi iadesi gibi ekonomik ve mali teşvik tedbirleri uygulanmaktadır.

Teşvik tedbirleri uygulamasında yatırım kavramı sadece "sanayi tesislerinin kurulmasına", ihracat kavramı ise "münhasıran mal ihracına" matuf teşebbüs ve faaliyetler şeklinde yorumlandığından hizmet sektörünün ve bu sektöre dahil bulunduğu kabul edilen inşaat taahhüt işleri bu teşvikler dışında tutulmuştur.

Ancak, hızla gelişen ve değişen koşullar, mevcut mevzuat ve tatbikatı zorladığından, uygulamada zaman zaman revizyonlar yapılması gerekli görülmüştür. Bunun sonucunda "yatırım" deyiminin sanayi dışındaki sektörlerle ilişkin yatırımları da kapsadığı kabul edilerek mevcut yatırım teőviklerinin uygulama alanı genişletilmiştir.

Örneğin hizmet sektörünün bir dalı olan turizmin "turizm sanayii" de denilen sınaî bir uğraşı olduğu kabul edilerek daha başlangıçtan itibaren tüm yatırım teşviklerinden yararlandırılması yoluna gidilmiştir. Öte yandan, ulaştırma sektörü de soğuk hava donatımlı taşıma vasıtaları, ağır taşıt araçları ve soğuk hava depoları yönünden başlangıçtan itibaren bir sanayi kolu sayılarak aynı yatırım teşviklerinden yararlandırılmıştır. Bunlara 1976 yılında büyük mağazacılık yatırımları da eklenmiştir.

Mahiyeti, fonksiyonu, ekonomiye katkısı ve döviz geliri sağlamak yönünden vadettiği imkanlar itibariyle en az diğer hizmet sektör-

leri ve hatta mal üretimine dönük sanayi kadar büyük önem arz eden inşaat sektörü, bugüne kadar ihracat teşvikleri bir yana, yatırım teşvikleri dışında kalmıştır.

Her ne kadar 1969 yılında yürürlüğe giren 933 Sayılı Kanunun 3/B maddesi ile 261 Sayılı Kanun hükümlerinin "Döviz geliri sağlayan ve Bakanlar Kurulunca tesbit edilecek hizmetler hakkında" da uygulanacağını belirten hükmüne istinaden çıkarılan Kararnamelerle ihracata ilişkin teşviklerin döviz geliri sağlayan turizm, ulaştırma ve inşaat işlerine de teşmili sağlanmışsa da, 2-3 ay gibi çok kısa bir süre devam eden bu uygulama, Anayasa Mahkemesi'nin mezkur madde hükmünü iptal etmesiyle aynı yıl içinde yürürlükten kalkmıştır.

Öte yandan yurt dışında iş yapan inşaat müteahhitlerinin, dışarıya makine, malzeme, işgücü, teknoloji, tecrübe ve hizmet ihracı suretiyle gösterdikleri faaliyetlerin de, bunlarla ihracat yapan sanayiciler arasındaki yegane farkın, sanayicilerin Türkiye'deki sabit fabrikalarda ürettikleri taşınır malları mamul halde dışarıya göndermelerine mukabil müteahhitlerin seyyar fabrikalarını dışarıya gönderip Türkiye menşeli girdilerle orada taşınmaz birtakım mallar üreterek pazarlamalarından başka birşey olmaması dolayısıyla, tam anlamı ile mamul ihracı sayılması gerektiği meydandadır.

Üretimin işin mahiyeti icabı dışarıda yapılmasının sadece şekli bir fark olması ve yaratılan katma değerın kısmen yabancı menşeli olmasının da, dahildeki üretimde dahi yabancı ham madde, işçilik ve teknoloji girdilerinin mevcut bulunması dolayısıyla, sonucu etkilemesi söz konusu değildir.

Böyle olunca, inşaat sektöründe kullanılan makinelerin, bu sektör sanayie dahil sayılsın veya sayılmasın, birer yatırım malı olarak tüm yatırım teşviklerinden, dışarıda yapılan işlerin ise yatırım teşvikleri ile birlikte ihracata ilişkin tüm teşvik tedbirlerinden yararlanmasının mümkün, faydalı ve zorunlu bulunduğu ortadadır.

II. RESMİ İHALELERE İLİŞKİN SORUNLAR :

Bu konudaki sorunlar, 2490 Sayılı Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu, "Yapı, Tesis ve Onarım İşleri Eksiltmelerine Girme Yönetmeliği" ve "Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi" ile ilgili - dir.

Sorunlar ve çözüm getirici öneriler şunlardır:

1. İnşaat taahhüt işleri, her çeşit taahhüt işlerini kapsayan ve yetersiz hükümler ihtiva eden 2490 Sayılı Kanun kapsamından çıkarılarak, çok daha ileri bir zihniyetle hazırlanmış ayrı bir özel kanunla düzen altına alınmalıdır.
2. İhale kararlarını izleyen tenzilat teklifleri hiç bir şekilde nazara alınmamalı ve böylece Devletin uzun vadeli devamlı menfaatleri münferit ihalelerle ilgili kısa vadeli zahiri menfaatlerine feda edilmemelidir.
3. Geçici olarak müteahhidin, nihai olarak da Devletin tahammül etmek zorunda kaldığı külfetleri arttıran teminat nispetleri azaltılmalı, teminat olarak kabul edilen kıymetlerin kapsamı, makineler ve hatta müteahhidin itibarı da teminat kabul edilmek suretiyle genişletilmeli, istendiğinde bunların değiştirilmesi kabul edilmeli ve teminat miktarları yapılan işin değeriyle mütenasip bir şekilde azaltılabilmelidir.
4. Süresi bir yılı aşan işlerde, planlanan süre içerisinde tamamlanan inşaat, her yıl için o yılın birim fiyatlarının uygunlanmasına imkan veren değişken bir fiyat sistemi uygulanmalı ve bu uygulama 7/13321 Sayılı Kararnamede öngörüldüğü gibi Kurumların ihtiyarına bırakılmayıp mecburi olarak uygulanmalıdır.
5. İstihkak ödemelerindeki gecikmeler önlenmeli ve bunu temin amacı ile finansmanı sağlanamamış işlerin ihaleye çıkarılmasını ve geciken istihkaklara otomatik olarak temerrüt faizi uygulanmasını öngören bir sistem kurulmalıdır.
6. İnşaatın ihalesi ve işin yapılması sırasında istenen mükerrer ve fuzuli vizeler kaldırılarak işlerin süratle yürümesi için zaruri ortam yaratılmalıdır.

7. Müteahhitlerin sadece cezalandırılması değil, aynı zamanda "erken bitirme" ve "kalite" primleri ile teşviki ve mkafatlandırılması yoluna gidilmelidir.
8. Devlet ihalelerinde resmi sektör müteahhitlerine tanınan ayrıcalık ortadan kaldırılarak rekabet eşitliği sağlanmalı, bunların da özel sektör kuruluşları gibi rasyonel ve rantabl bir şekilde çalışmalarını sağlayan bir ortam yaratılmalıdır.
9. şartnamelerde açıkca veya lüzumundan fazla tecrübe şart koşulmak suretiyle dolaylı olarak, yabancı müteahhitlere iş ve-rilmesi, haksız rekabete ve döviz israfına yol açan hatalı bir davranıştır. Bu duruma bir an önce son verilmeli ve ile-ri teknoloji gerektiren işlerde yabancıların Türk müteahhitle-rinin taşaronu olarak çalışmalarını sağlayacak tedbirler ittihaz olunmalıdır.

III. KREDİ SORUNLARI :

1. Çok uzun srede, fazla mktarda makina ve ekipman kullanarak yol, baraj, liman ve fabrika gibi çok pahalı ve yararlı yatı-rım malları üreten inşaat müteahhitleri, en az sanayiciler kadar bol ve ucuz krediye ihtiyaç duymalarına rağmen, bugüne kadar bundan mahrum edilmişler ve hatta tecziye olunmuşlardır. Müteahhidi fuzul "bir aracı ve kaynak israf eden bir kalfa" sayan hatalı bir zihniyete dayalı olan bu uygulamaya son verilmesi zorunludur.
2. Bankalar Kanunu'nun 50/3. maddesinde yer alan tahdidin kaldı-rılması ve aynı Kanunun 38 inci maddesi tadil edilmek suretiy-le bu maddede öngörülen % 25 nispetindeki plafonun hariçte iş yapan müteahhitlerle, dahilde uluslararası nitelikte iş yapan müteahhitlerin bu işlerinde kullanmak üzere alacakları kredi-lere uygulanmaması gerekir. (Ek: IV Md.1)

Çok yüksek tutarlara ulaşan dış ihaleler yönünden bunlar dahi yeterli olmayıp, teminat mektupları yerine Devletçe verilecek garanti mektuplarına gerek vardır.

3. Kredi teminatı konusu, sanayiciler gibi sabit tesislere ve müşteri senetlerine sahip bulunmayan inşaat müteahhitlerinin çok önemli bir sorunudur. Bu sorunu teçhizat rehnine imkan veren 1447 Sayılı Ticari işletme Rehni Kanunu'nu bilfiil uygulamaya koymak, istihkak temlikinin teminat olarak kabu-ln sağlamak ve hatta varlığa değil kazanma gücüne kredi usu-ln getirerek teminatı ortadan kaldırmak suretiyle sür'atle çözümlemek zorunludur.
4. Inşaat taahhüt sektörünün, 7/1117, 7/5822 ve 7/7555 Sayılı kararnamelerle 1977 Programına dair 7/12814 Sayılı Karara ekli Genel Teşvik Tablosunda gereken değişiklikler yapılmak suretiyle, sür'atle ucuz faizli ve faiz farkı ödemeli orta va-del yatırım ve işletme kredileri ile reeskont imkanlarından yararlanılması gereklidir. (EK:III, Md.1 ve 2)

Ayrıca teminat mektubu komisyonlarının da 7/5825 Sayılı Kararın harfiyen tatbiki sağlanmak veya fazlası selektif kredi fonundan karşılanmak suretiyle makul bir seviyeye indirilmesi gerekir.

5. Zamanımız inşaat teknolojisinin gerektirdiği makina parkı ihtiyacı, inşaat taahhüt sektörünün, son zamanlarda ana para ödemelerine tanınan kur garantisi ile cazibesi daha da artan 7/10062 Sayılı Kararnamelere dayalı özel dış kredi uygulamasından yararlandırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Yıllık Program Kararnamelerine ekli Genel Teşvik Tablosuna gereken ilave yapılarak inşaat taahhüt sektörüne bu imkanın sür'atle tanınması gerekir (Ek: III, Md.2.)

6. Dışarıda yapılan inşaat işlerinin teşviki amacıyla aşağıdaki tedbirlere ihtiyaç vardır.

a) İhracat kredisi :

İnşaat sektörüne dışarıda iş yapması halinde tanınacak bir diğer kredi avantajı da, dışarıda inşa edilen bina ve tesislerin, bir manada bunların bünyesinde yer alan Türkiye menşeli katma değer oranında, mal ihracı sayılması gerektiğini nazara alarak, bu sektörü ihracat garantili yatırım kredisi, ihracata hazırlık kredisi ve ihracat kredisi gibi ucuz faizli ve faiz farkı ödemeli selektif kredi imkanlarından yararlandırmaktır.

Hemen belirtmek gerekir ki uzun vadede 7/1117 ve 7/5822 Sayılı Kararlarda zikredilen dar anlamdaki kısa vadeli ihracat kredileri de yeterli olmayıp, yatırım projelerini finanse etmek üzere özel fonlardan sağlanarak geri kalmış ülkelere açılacak uzun vadeli ve düşük faizli özel şartlı proje kredilerine ihtiyaç vardır.

b) Vergi, resim ve harç istisnası :

Yukarıda I. bölümde değinildiği üzere, hariçte yapılan inşaat işleri bir manada dışarıya mal ihracından başka bir şey değildir. Böyle olunca ihracatı garantili yatırım kredisi sayılmak gereken yurt dışında kullanılacak makinelere ilişkin orta ve uzun vadeli kredilerle, ihracata hazırlık ve ihracat kredisinden başka bir şey olmayan yurt dışındaki işle ilgili kısa ve orta vadeli işletme kredilerinin ve bu işlerle ilgili bütün muamelelerin 7/1117 ve 7/5821 Sayılı Kararnamelere dayanan vergi, resim ve harç istisnasından yararlandırılması zorunludur.

Yurt dışında inşa edilen bina ve tesislerin, bünyelerinde yer alan Türkiye menşeli katma değer oranında mal ihracı sayılması ve ihracata ilişkin kredilerle vergi, resim ve harç istisnasından yararlandırılması için, Hükümetçe meseleye verilecek olan öneme göre, sırasıyla bir anlayış ve tutum değişikliği, bir tamim, bir tebliğ ya da en fazla bir kararname çıkarılması yeterlidir. Mes'elenin çözümlenmesini geciktirecek ve güçleştire-

cek olan bir Kanun değişikliği, bize göre en son are olmalıdır.

Bu konuda bir Kararnameye lüzum görülmesi halinde önerdiğimiz tasarı Ek: III de sunulmuştur (Md.1). Bir Kanun değişikliği zorunlu sayılacak olursa, o takdirde de ek IV de (Md.2) nerilen değişiklik tasarısının kanunlaştırılması gerekecektir.

IV. KAMBIYO VE DÖVİZ SORUNLARI :

1. Ticari seyahat dövizi tahsisleri :

Yurt dışında inşaat ve taahhüt işleri alabilecek kapasitede olan (A) grubu müteahhitlik karnesine sahip büyük müteahhitlere, döviz geliri sağlanmadan önceki ve sonraki safhalarda, asgari ihracatçılar gibi ticari seyahat dövizi tahsis edilmesi, 7/9704 Sayılı Karara ilişkin 1 Sayılı Tebliğin 4 üncü maddesine göre yapılacak ticari seyahat dövizi tahsislerinin geciktirilmemesi ve döviz almaksızın yurt dışına çıkabilecek personel sayısının tahdit edilmemesi gerekmektedir.

Müteahhitlerin dışarı ile temas ve ilişkilerini geliştirerek müsait işler alabilmeleri ve aldıkları işleri layıkıyla yürütebilmeleri için buna kesinlikle ihtiyaç vardır.

Bütün bu hususların uygulamalar sırasında çok daha liberal ve sr'atlı bir tutum izlemek suretiyle gerçekleştirilmesi mümkün olup herhangi bir hukuki tedbir gerekli değildir.

2. Döviz tevdiat ve DM hesapları :

Dışarıda iş yapan müteahhitlerin hariçteki şantiyelerinin bir manada merkezden ayrı ve yurt dışında mukim bir ünite sayılması, dolayısıyla de bunların yurda getirilmesi mecburi olmayan dövizlerini yabancı bankalarda muhafaza edecek yerde Türk bankalarında atıracakları döviz tevdiat ve DM hesaplarında muhafaza etmeleri halinde, yurt dışında mukim şahıslar gibi işlem görmeleri gerektiği aşıkardır. Dışarıdaki işlerin gerektirdiği harcama, havale ve ödemelerin sür'atle ve serbestçe yapılması bunu zorunlu kıldığı gibi, mevcut hukuki durum da bunu gerektirmektedir.

Ne var ki, tatbikatta, bu tür firmaların merkezlerinin Türkiye'de bulunmasına bakılarak, mezkûr hesapların Türkiye'de mukim firmalarca açılmış gibi işleme tabi tutulması ve bu yüzden dışarıya seyahat edecek personele efektif ve ek verilmediği gibi DM hesapları karşılığı kredi de açılmaması, bu hesapların işlemesini ve açılmasını engellemektedir.

Bu hatalı tatbikatın bir tamim çıkarılarak veya Seri I, sıra 2 numaralı tebliğe ya da 7/9704 sayılı karara ilişkin 1 Sayılı

Tebliğe bir hüküm eklenmek suretiyle önlenmesi, müteahhitleri, geçici sürelerle atıl kalan dışarıdaki dövizlerini Türk Bankalarında muhafazaya sevk ederek, onlara huzur ve memlekete yarar sağlayacaktır. (Ek: II, Md.2)

3. Yurda getirilmesi gereken dövizler
(Amortisman karşılıkları) :

Dışarıda yapılan işlerle ilgili olarak ihraç edilen malzeme ve gıda maddesi bedelleri ile masraf karşılıkları ve merkez gider paylarının üç ay zarfında yurda getirilmesi isabetli olmakla beraber, satılan makina bedelleri ile makineler üzerinden ayrılan amortismanlar yönünden böyle bir mecburiyet mantıki ve isabetli değildir. Ayrılan amortismanlarla makine satış bedelleri ve kârlarının dışarıdaki işe ait sermaye ve kâr-zararın ayrılmaz bir cüz'ü olduğu, kaldı ki bunların satış ve yıpranma dolayısıyla azalan ekipman gücünün telafisinde kullanılması gerektiği nazara alınır, bu husus çok daha iyi anlaşılır.

Onun içindir ki 7/9704 Sayılı Karara ilişkin 1 Sayılı Tebliğin 8 inci maddesinde gereken değişiklik yapılarak, makine amortismanları ile satış bedellerinin işin sonunda yurda getirilmesine imkan verilmeli ve müteahhitlerin zaten zayıf olan dış sermaye ve iş yapma gücünün bu yolla daha da fazla azalmasına mani olunmalıdır (Ek: II, Md. 1).

4. Getirilecek dövizlere farklı kur uygulaması:

Yurt dışında iş yapan müteahhitlerin önemli bir sorunu da, dışarıda yabancı ülkelerin çeşitli teşviklerle desteklenen güçlü firmaları ile rekabet halinde olmalarına, büyük risklerle karşı karşıya bulunmalarına ve üstelik aynen işçiler gibi Türkiye'den hiç bir maddi kıymet çıkarmaksızın teknik bilgi, organizasyon, teşebbüs gücü ve hizmet karşılığı döviz geliri sağlamalarına rağmen, işçi dövizlerindeki benzer bir farklı kur uygulamasından yararlanamamalarıdır. Üstelik bu konuda pek parlak örnekler vermiş olan Güney Kore uygulamasının sonuçlarından da anlaşılacağı üzere, böyle bir uygulama, müteahhitleri dışarıya çıkmaya tahrik edeceği Memleket ekonomisi yönünden de yararlı olacaktır.

499 sayılı kanuna dayanan peşin faiz ödemesinin müteahhitlerle serbest meslek erbabına da teşmil edilmesi ve böylece farklı kur uygulamasının gerçekleştirilmesi zorunludur. (Ek:IV, Md.5).

V. VERGİ SORUNLARI:

1. Müteferrik iç sorunlar :

İnşaat taahhüt sektörünün, bu sektörde kullanılan makine ve teçhizata ilişkin amortisman nisbetlerinin belirsizliği, muvakkat kabulü izleyen masraf ve istihkakların durumu, aslında bir inşaat

olan montaj işlerinin serbest meslek faaliyeti sayılması, yabancı firmalarla konsorsiyum halinde yapılan işlerde stopajın cereyan şekli, vergi iadeleri dolayısıyla inşaatçıların devamlı ve mükerrer bir şekilde bir vergi incelemesine tabi tutulmaları gibi çeşitli iç sorunları vardır.

Bunların, çıkarılacak tebliğ veya tamimlerle değişmez prensiplere bağlanarak, vuzuha ve çözüme kavuşturulması mümkün ve zorunludur.

2. Katma değer vergisi:

Yakın bir gelecekte kanunlaşması öngörülen K.D.V. tasarısı müteahhitler yönünden büyük sakıncalar doğuracak bazı hükümler ihtiva etmektedir. Müstakil bir araştırma ve etüd konusu teşkil edecek nitelik ve nicelikte olan bu sorunların başlıcaları, avans ödemelerinin vergiye tabi tutulması, düşük bedelli teslimlerle ilgili emsal bedeli uygulaması, istisnalar arasında inşaatla ilgili hiç bir istisnanın mevcut olmaması, diskriminasyona imkan vermeyen nispet tatbikatı, çıktı vergilerini aşan girdi vergilerinin iade edilmemesi istikametindeki katı butoir kuralı, vergileme döneminin ay ve ödeme süresinin de 15 gün olarak tespit edilmiş bulunması, yetkili vergi dairelerinin şantiyelerin bulundukları yerlerin vergi daireleri olması,geçiş dönemi ile ilgili çeşitli katı kurallar gibi birtakım hususlardır.

Bütün bu benzeri hükümlerin, tasarı kanunlaşmadan önce değiştirilmesi zorunludur.

3. Yatırım indirimi

İnşaat taahhüt sektörünün bir yönü ile vergiye ve diğer yönü ile de teşviklere taalluk eden önemli sorunlarından biri de, ülke ekonomisi açısından çok daha geri planda kalan sınaî yatırımların ve hatta ulaştırma ve büyük mağazacılık yatırımlarının yararlanmadığı bir teşvik tedbiri olan yatırım indiriminden, her çeşit sınaî tesislerle enerji santralleri, barajlar, limanlar, yollar ve sair alt yapı tesislerini üreten seyyar birer fabrika sayılmak gereken şantiyeye'de % 3 nispetinde M.D.V. ödenmesi gerektiği cihetle , mezkur ülkelerden elde edilen kazançlara ilişkin nihai vergi yükü, kurumlar vasıtasıyla sağlanan gelirlerde % 87,42 şahsi firmalar vasıtasıyla sağlanan gelirlerde ise % 96 dır. Yani vergiler çıktıktan sonra mükelleflerin elinde kalan para, kurumlar için % 12,58 ve şahıslar için ise % 4 tür.

Sorunların önemli yanı, az gelişmiş ülkelerde iş almak ve işleri yürütebilmek için yapılması zaruri olan, ancak ne o ülkelerde ve ne de Türkiye'de gider yazılması kabul edilmeyen, ihale bedelinin % 5'i seviyesindeki açık masrafların da nazara alınması halinde ortaya çıkan ilginç durumdur. İhale bedelinin % 5'i kadar bir açık masraf, % 20 kâr eden bir işte kârın % 25'i olduğu cihetle, vergi-

lerden sonra kalan % 12.58 ve % 4 nispetindeki zahiri kazançtan bu miktar da tenzil edilince mükelleflerin kâr elde etmesi bir yana, mevcutmuş gibi görünen kazancın % 12.42 ve % 21'i seviyesinde bir vergi sonrası zarara dönüştüğü ortaya çıkmaktadır. Öyle ki bu zararın ortadan kalkabilmesi için kâr nispetinin kurumlarda % 50 ve şahsi firmalarda ise % 80 gibi imkansız sayılabilecek bir seviyeye oluşması gerekmektedir.

Açıklanan bu durum muvacehesinde, kimseden zarar edeceğini bile bile yurt dışında iş yapması istenemeyeceğine göre, müteahhitlerin yurt dışına giderek yurda döviz kazandırmaları isteniyorsa, bu vergi sorununu çözümllemek gerekmektedir.

Bunun için alınması gereken tedbirleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- a) Türkiye'ye intikal eden kazançtan, ihale bedelinin % 5 i nispetinde bir götürü gider indirimi yapılmalı ve Türk vergileri kalan miktar üzerinden hesaplanmalıdır.
  - b) Cihat vergisi veya benzeri vergilerin M.D.V. den mahsubu kabul edilmelidir,
  - c) Dışarıda ödenen vergilerin Türk G.V. ve K.V. den mahsubuna gelince bu, mutlak mahsup esasına göre yapılmalı yani mahsup sonucunda kalan yabancı gelir ve kurumlar vergisi tutarı, mükelleflere iade olunmalıdır.
- Ya da buna imkan görülemiyorsa, yabancı kurumlar vergisinin Türk K.V. den mahsubundan sonra kalan miktarın ortaklara ait G.V. den mahsubuna imkan tanınarak, inşaat şirketleri marifetiyle yapılan işlerden sağlanan kazançlara ilişkin vergi yükü tahfif edilmeli ve şahsi firmaların vergi yükünü tahfif imkanı olmadığı cihetle bunların dışarıya çıkması önlenmelidir.
- d) Vergi sorununu halledebilmek amacı ile üzerinde durulması gereken başka ve en salim diğer bir yol da, Libya ile ticari kazançların menşe esası yerine ikametgah esasına göre vergilenmesini veya vergi nispetinin Türk vergi yükü seviyesine düşürülmesini öngören bir mükerrer vergi anlaşması imzalamak üzere çaba harcamaktan başka birşey değildir. (Ek: I/3). Nitekim öğrendiğimize göre Libya'dan bir mükerrer vergi anlaşması teklifi gelmiş, ancak Maliye Bakanlığı bu teklifi henüz inceleyip değerlendirmek imkanını bulamamıştır.

Yukarıda teklif edilen çözüm yollarının, sonuncusu hariç, bir Kanun değişikliği yapılmaksızın gerçekleştirilmesi imkansızdır. Onun içindir ki, bu konudaki çözüm önerilerimize, Ek:IV deki (Md:6) Kanun tasarısı taslağında yer verilmiştir.

VI. SOSYAL SİGORTALAR VE İŞ HUKUKUNA İLİŞKİN SORUNLAR :

1. Yurt içi sorunları :

Çok mütenevvi bir mahiyet taşıyan bu sorunlardan başlıcalarını dört madde halinde şöylece özetlemek mümkündür :

- a) Ölçümleme, inşaat müteahhitlerinin en başta gelen sorunlarından biridir. Fiili işçiliğin, o iş nev'i için saptanan nazari işçilik nispetinin % 70 ine ulaşmaması halinde, otomatik bir şekilde ek prim tarhiyatına ve ceza uygulamasına münfer olan ölçümleme sırasında, ihale bedelinin, fiyat ve ücret değişmelerinin, kullanılan teknolojinin, makine gücünün, işçilerin evsafının, ücret seviyesinin, ücretin bir unsuru olan sosyal yardımlarla tazminatların ve sosyal sigorta işveren hisselerinin, sigortasız çalışan yabancı personele ait ücretlerle merkezden ve diğer şantiyelerden ödenen ücretlerin ve merkez personel ücretlerinden şantiyeye düşen payların nazara alınmaması büyük haksızlıklara yol açmaktadır.

Onun içindir ki, ya bütün bu faktörleri nazara alan yeni bir sistem kurulması, ya da ölçümleme müessesesinin kaldırılması gerekmektedir.

- b) Müteahhitlerin, kendilerinden tamamen ayrı ve müstakil bir işveren olan taşaronların çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili ödev ve primlerden, onlarla birlikte sorumlu olmaları, hatta taşaron defterlerinin ibrazını dahi sağlamak zorunda bırakılmaları ve taşaronlarının hesabını vermedikçe temiz kağıdı alıp teminatlarını çözdürmek imkanına sahip bulunmamaları büyük bir haksızlıktır. Bu sisteme mutlaka ve sür'atle son verilmelidir.

Aynı şey, İş Kanununda yer alan iş kazaları ve işçi ücretlerinin ödenmesi ile ilgili müteselsil sorumluluk yönünden de söz konusudur.

- c) Müteahhitlerin işe girip bir kaç gün çalıştıktan sonra ayrılan işçilerle ilgili olarak mütemadiyen giriş ve çıkış formaliteleriyle uğraşmaları ve temadi ederek bir ilden diğerine geçen işlerde ardarda yetkili kurum şubesi değiştirmeleri, onlar yönünden büyük ve fuzuli bir külfet teşkil etmektedir.

İşçilerin belli bir süre çalıştıktan sonra sigortalı sayılmalarını ve temadi eden işlerde işin başladığı veya merkezin bulunduğu yerdeki kurum şubesinin yetkili kılınmasını öngören mevzuat değişiklikleri yapılarak bu külfetlere son verilmelidir.

- d) Resmi taahhüt işlerinde, işveren idarenin ilişkisizlik belgesini getirmediği takdirde müteahhide teminatını geri vermemek

mecburiyetinde olması (S.S.K. Md. 83), S.S.K. müfettişlerince yapılan incelemelerin geç başlaması ve uzun sürmesi sebebiyle, müteahhidi uzun bir süre bu teminatlarla ilgili ağır masraflara tahammül etmek mecburiyetinde bırakmaktadır.

Bu mantıksız ve lüzumsuz uygulama bir an önce ortadan kaldırılmak ve müteahhitlerden makul seviyede bir prim teminatı alınmak suretiyle, primlerle hiç bir ilgisi bulunmadıktan başka çoğu zaman toplam prim miktarını dahi aşan kat'i teminatın, derhal serbest bırakılması sağlanmalıdır.

2. Yurt dışında çalışan işçilerin sosyal güvenliği :

Yurt dışına, Türkiye ile arasında sosyal güvenlik anlaşması bulunmayan ülkelere çalışmak üzere gönderilen işçilerin dışarıda çalıştıkları süreler, bunların Türkiye'deki emekliliklerine sayılmamakta, ayrıca bu işçilerin Türkiye'deki aileleri efradı hastalık ve ilaç yardımlarından yoksun kalmaktadır.

Bu durumdaki işçilerin Türkiye'deki sosyal güvenliklerini sürdürmek amacı ile bunlara Türkiye'de ücret ödenmesi, dışarıdaki işle ilgili işçilik giderlerinden bir kısmının Türkiye'deki hesaplara kaydırılması ve dolayısıyla de dışarıdaki kazancın artıp iç kazancın azalması sonucunu doğurarak vergisel bazı sorunlar yaratmaktadır.

Öte yandan S.S.K. nun 85 inci maddesinde yer alan isteğe bağlı sigortadan da asgari 5 yıldan beri sigortalı olmayan işçiler yararlanamamaktadır.

Bu beş yıllık süre tahdidinin yurt dışında çalışan işçilere uygulanmamasını sağlayan bir kanun değişikliği yapılarak ve aynen Türk işçisi çalıştıran ileri batı ülkeleri gibi zengin Arap Ülkeleri ile de sür'atle sosyal güvenlik anlaşmaları imzalanarak, mevcut sakıncalar ortadan kaldırılmalıdır. (Ek: IV, Md.3).

3. Yurt dışına işçi sevki :

Esas itibarıyla yurt dışında yabancı işverenler nezdinde çalışacak işçilerin özellikleri nazara alınmak suretiyle hazırlanan 8.11.1975 tarihli "Yurt Dışında işe yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" te, yurt dışına gidecek işçilerin seçimi, aynen 24.6.1972 tarihli eski yönetmelikte olduğu gibi iş ve işçi Kurumuna bırakılmakla beraber, Yeni Yönetmeliğin 17 nci maddesi ile Kuruma dışarıda iş yapacak Türk Müteşebbislerinin ismen vaki işçi sevki talepleri hakkında daha olumlu davranmak yetki ve görevi verilmiş, ayrıca 25.11.1976 tarihinde yürürlüğe giren 7/9704 Sayılı Karara ilişkin Tebliğin 9 uncu maddesinde de bunu sağlamak amacını güden hükümler derpiş edilmiştir.

Ne var ki, iş ve işçi Bulma Kurumu, başlangıçtan itibaren kendisi tarafından sırada bekleyenler arasından seçilecek işçilerin yurt dışına sevki gerektiği görüşünde ısrar etmekte ve Kurumun bu ısrarını her Firmanın münferit mücadeleler vererek kırması gerekmektedir.

1 Sayılı Tebliğ hükümleri çok açık olduğu cihetle, gerekiyorsa bu Tebliğde yer alan hükümler işe Yerleştirme Yönetmeliği'ne de konulmak suretiyle, tatbikata açıklık ve istikrar getirilmesi gerekir.

VII. İHRACAT, İTHALAT VE GÜMRÜK REJİMİNE İLİŞKİN SORUNLAR **VE TEŞVİKLER :**

İnşaat taahhüt sektörünün bu konudaki sorunlarının büyük bir kısmı, sadece dışarıda iş yapan müteahhitlerle değil, aynı zamanda içeride iş yapanlarla da ilgilidir. Bunları, iç ve dış sorun ayırımı yapmaksızın şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Yatırım Kotası :

İnşaat müteahhitlerinin aslında yatırım malları üreten bir yatırım teşkil eden iş makinelerine bugüne kadar yatırım kotasından döviz tahsisi yoluna gidilmemiş ve bunların normal ithal kotalarından büyük güçlükler ve gecikmelerle ithaline seyirci kalınmıştır.

Döviz rezervlerinin azalması ve transferlerde gecikmelerin başlaması dolayısıyla önem kazanan bu konunun bir an önce halli ve inşaat sektörüne yatırım kotasından yararlanma hakkının verilmesi zaruridir. (Ek: III, Md: 2).

2. Gümrük Muafiyeti :

Bilindiği üzere 474 Sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan 6/12585 Sayılı Karara dayanılarak, Türk sanayi mamullerine rekabet gücü kazandırmak veya yeni imalat teknolojinin yurda aktarılmasına imkan hazırlamak ya da teşebbüslerin ekonomik kapasitelerde kurulmasını ve tevsiini temin etmek üzere ithal edilen, memleket ekonomisi yönünden önem taşıyan sektörlerle giren yatırım mallarına ilişkin gümrük vergilerinin muafiyete indirilmesi yoluna gidilmektedir.

Uygulamada yıllık programlara ekli genel teşvik tablolarında, gümrük muafiyetinden yararlanacak sektörler arasında çeşitli sanayi kolları yanında turizm ve ulaştırma yatırımlarına da yer verilmek suretiyle, tatbikat sınai yatırımlara hasredilmeyerek hizmet sektörüne de teşmil edilmiş olmakla beraber, taahhüt sektörü bu teşvikin dışında bırakılmıştır.

Oysa, yukarıda çeşitli vesilelerle mahiyeti ve yurt ekonomisi yönünden önemli açıklanan inşaat müteahhitlerinin, bir manada imalat sayılması gereken yapı ve tesislerin inşası ile ilgili yeni teknolojileri yurda aktarmak, dünyada mevcut kendi alanındaki teşebbüslere uygun ekonomik kapasitelere ulaşmasını sağlamak ve yurt dışına açılarak Türk Sanayi mamullerine oralarda pazar kazandırmasına imkan vermek amacı ile ithal edecekleri makine ve teçhizatın, söz konusu gümrük muafiyetinden yararlandırılmasından daha tabii bir şey düşünülemez.

Gerek 474 Sayılı Kanunda ve gerekse 6/12585 Sayılı Kararname-de yer alan hükümler müsait olduğu cihetle, çıkarılacak bir kararname ile Genel Teşvik Tablosunun hizmetlerle ilgili V'inci bölümünün sonuna "inşaat taahhüt işleri" adını taşıyan yeni bir pozisyon eklenmek suretiyle inşaat sektörünün gümrük muafiyetinden yararlandırılması mümkündür. (Ek: III, Md.2)

3. İhracatta vergi iadesi :

Dış ülkelerde, kendi hükümetlerinin malı, ekonomik ve politik desteğinden yararlanan yabancı firmalarla rekabet halinde olan Türk Müteahhitlerinin yaptığı iş, kısmen dahi olsa Türkiye'den götürdüğü makine, malzeme, teknoloji, işgücü ve nakdi sermaye ile yurt dışında kurduğu bir manada seyyar fabrika sayılması gereken şantiyelerde ürettiği yol, liman, baraj ve fabrika gibi taşınmaz yatırım mallarını oralarda pazarlayıp karşılığını döviz olarak yurda getirmekten başka bir şey değildir.

Başka bir deyimle sanayi sektörü ile inşaat sektörü arasındaki yegane fark, bunların ilkinin yurt içinde kurduğu sabit fabrikalarda taşınır mal üreterek bunları dışarıya sevketmesine karşılık, ikincisinin yurt dışına gönderdiği seyyar fabrikalarda Türk işçisi çalıştırmak ve Türk teknolojisi ile kısmen dahi olsa Türk malzemesi kullanarak ürettiği taşınmaz malları orada bırakıp geri dönmesidir.

Böyle olunca, sadece dışarıya kesin olarak ihraç edilen makine ve malzemenin değil, geçici olarak ihraç edilen makinelerin amortismanlarını, çalıştırılan Türk işçilerinin ücretlerini, Türkiye'den fatura edilen masraf karşılık paylarını, Türk teknolojisini ve kârı, hülasa döviz olarak, Türkiye'ye getirilecek tüm unsurları kapsayan Türkiye menşeli katma değerinde, tam anlamı ile ihracat sayılması sebebiyle ihracata vergi iadesinden yararlandırılması gerekirdi.

Bir taraftan inşaat sektörünün dış pazarlarda rekabet edebilmek için böyle bir teşvike muhtaç olduğu ve diğer taraftan da dışarıda yaratılan Türkiye menşeli katma değere vücut veren unsurlar içerisinde 261 Sayılı Kanuna göre iadesi gereken

ağır bir vergi yükünün mevcut bulunduğu nazara alınırsa, in-
şaat sektörünün ihracatta vergi iadesinden yararlanmaması
için herhangi bir sebep te yoktur.

İhracatta vergi iadesinin inşaat sektörüne uygulanabil-
mesi için 261 sayılı Kanunda bir değişiklik yapılması fay-
dalı olmakla beraber, şart da değildir. Mes'elenin 9.9.1975
tarih ve 7/10624 Sayılı İhracatta Vergi İadesi Kararına ekli
4 numaralı listenin sonuna 32 numaralı pozisyon olarak "Yurt
dışında inşa edilen her çeşit bina ve tesisler (Türkiye men-
şeli katma değer oranında ihracatta vergi iadesinden yararla-
nır)" ibaresi konulmak suretiyle çözümlenmesi ve böylece inşaat
sektörünün yurda getireceği dövizler üzerinden % 25-50 nispe-
tinde ihracatta vergi iadesinden yararlanması mümkündür. (Ek:
III, Md. 1 ve 2).

4. Dış ihalelere hazırlık ve Katılma Masraflarının tahfifi :

Her dış ihale, ona katılacak müteahhitlerce, yapılacak iş ile
o ülkenin şartları ve mevzuatı hakkında bilgi toplanmasını,
şartnamelerin temin, tercüme ve tetkikini, mahallinde inceleme
ve araştırmalar yapılmasını, maliyet analizleri ve fizibilite
raporları hazırlanmasını gerektirir. Bu amaçla tahammül edil-
mesi gereken giderlere, ihaleye iştirak için lüzumlu geçici
teminat mektubu komisyonları ile sair katılma masraflarını
eklemek gerekir.

Müteahhitlik firmalarının, bu tür hazırlık ve katılma masraf-
larına tahammül göstererek yurt dışındaki her ihaleye iştirak
edebilmeleri ve dolayısıyla de karlı işler alabilmeleri mümkün
değildir.

Onun içindir ki, örneğin İngiltere gibi bazı ülkelerde Devletin
sonuçsuz ihalelere ilişkin hazırlık ve katılma masraflarının
yanısıra, ihracatı teşvik fonlarından karşılanmak suretiyle,
müteahhitlerin dış ihalelere katılmalarını ve karlı işler
almalarını teşvik ettiği görülmektedir.

Bizde de böyle bir teşvik tedbirine ihtiyaç bulunmakta ve
bunu çıkarılacak bir Kanunla gerçekleştirmek gerekmektedir.

5. İhracat sigortası :

Dünyanın hemen her ülkesinde gerek mal ve gerekse hizmet ihraç
eden firmaların, politik, ticari ve mali risklere karşı
doğrudan veya dolaylı olarak Devlet tarafından sigorta edilme-
leri usuldendir.

Bizde de ihracat sigortası konusunda çeşitli çalışmalar ve
girişimler yapılmış ve son defa hazırlanan "İhracat Sigor-
tası Kurumu Kanun Tasarısı" D.P.T. tarafından Başbakanlığa
sunulmuş, ancak bugüne kadar kanunlaşmamıştır.

İhracatçılar yönünden o derece önemli olmamakla beraber, bütün
sermaye teçhizat ve personelini tanımadığı bir yabancı ülkeye

götürerek büyük yükümlülükler altına giren müteahhitler yönünden, o ülkedeki politik, ticari ve mali risklerle ödeme ve transferlerde bu yüzden vükua gelebilecek tikanıklıkların, gerek onlar ve gerekse Türk ekonomisi yönünden büyük tehlikeleri mevcuttur.

Onun içindir ki, inşaat müteahhitlerinin yoğun bir biçimde politik yönden istikrarsız ve ticari yönden güvencesiz ülkelere açılmaya başladıkları şu günlerde ihracat sigortasının sür'atle Kanunlaştırılması zorunludur.

6. Kesin ve geçici ihracat ve ithalat :

Müteahhitlerin bu konudaki sorunları 7/9704 Sayılı Karara ilişkin 1 Sayılı tebliğ ve Maliye Bakanlığının Uygulamalar sırasında gösterdiği anlayış sayesinde büyük ölçüde çözümlenmiş olmakla beraber yine de bazı belirsizlik ve aksaklıklar mevcuttur.

- a) Ülke ekonomisi yönünden büyük bir önem taşıyan inşaat malzemesi ihracatı, üretimin azlığı ve fiyatların yüksekliği sebebiyle müteahhitlerin bütün çabalarına rağmen istenilen seviyede gerçekleşmemektedir. Üretim ve kalite konusunda gerekli tedbirler alınmak, tahsis ve teslimlerde öncelik tanınmak ve ihracatta vergi iadesi nispetleri yükseltilerek fiyatlar ucuzlatılmak suretiyle ihracat olanakları yaratılmalıdır.
- b) Yurt dışında satın alınıp kullanıldıktan sonra ithal edilecek makinelerin gümrüğü esas olacak değerlerinin tespiti, belli ve objektif esaslara bağlanmalıdır.
- c) Dışarıda yapılan işlerle ilgili olan ve dış ülkelerde değerlendirilemeyen malzeme artık ve hurdalarının yurda ithali kolaylaştırılmalıdır.

VIII. İDARİ VE POLİTİK DESTEK İHTİYACI :

Yurt dışında iş yapan yabancı firmaların ihtiyaç duydukları hususlardan biri de Devletin idari ve politik desteğinden yararlanarak dışarıdaki işler, şartlar ve mevzuat hakkında bilgi edinebilmeleri, bürokratik engelleri rahatça aşabilmeleri, karşılıklarına çıkan bütün güçlükleri bertaraf edebilmeleri ve güven içinde çalışabilmeleridir.

Öyle ki, ülkelerin silah gücü ile değil ekonomik açıdan fetih ve istismar edilebildikleri çağımız diplomasisinin asıl ve en tabii fonksiyonu, kendi firmalarına yol göstermek ve müzahir olmak suretiyle onların kazançlarını azamiye çıkarmak haline gelmiştir.

Oysa Türk Dış İşleri mensupları böylesine girişimlerden uzak kalmaya çalışmakta, Türk firmaları ile ilgilenmeyi dahi bir vazife suistimali saymak temayülünü taşımaktadır.

Bu konuda yapılması gereken şeyleri, ileri ülkelerdeki uygulamalarla mevcut ihtiyaçlardan esinlenmek suretiyle şu şekilde özetlemek mümkündür.

1. Teşkilat :

Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi içerisinde dış müteahhitlik hizmetleri ile ilgilenecek müstakıl bir daire ve ayrıca önemli bölge ve ülkeler için özel bürolar kurulmalı, ayrıca sefaretlerde bu konularla ve işçi mes'eleleri ile ilgilenecek özel memurlar bulundurulmalıdır.

2. Enformasyon :

Müteahhitler, kurulacak bu teşkilat marifetiyle yurt dışındaki projelerden, işlerden ve işverenin ciddiyeti, işçi yevmiyeleri, malzeme fiyatları, vergi, iş, gümrük ve kambiyo mevzuatı vs. dahil bütün şartlardan ücretsiz olarak haberdar edilmelidir.

Hatta bu hizmet belli firmalara, konularına giren işlerin merkez veya sefaretler tarafından ilgili firmalara bildirilmesi ve şartnamelerin gönderilmesi şeklinde dahi gerçekleştirilmelidir.

3. Politik ve idari destek faaliyetleri :

Politik destek, müteahhitlik firmalarının bizzat Türk sefiri tarafından yabancı devlet yetkililerine takdimi ile başlamalı ve tüm sefaret teşkilatı her konuda ve özellikle aşağıdaki hususlarda müteahhitlere ve işçilerine bütün gayretleriyle yardımcı olmalıdırlar :

- a) Sefaret müşavirleri, müteahhitleri o ülke mevzuatı hakkında aydınlatmalı, değişikliklerden muntazaman haberdar etmeli, ayrıca mali ve cezai takibat halinde savunmalıdır;
- b) Şantiyelere telefon, telex ve telsiz gibi muhabere araçlarının tercihli olarak, sür'atle tahsisi sağlanmalıdır;
- c) İstihkak ödemelerindeki ve transferlerdeki gecikmelere müdahale edilerek bunların önlenmesine çalışılmalı ve firmalara çıkarılan her türlü idari güçlükler bertaraf olunmalıdır.
- d) Malzeme tahsis, ithal ve temini, bankalardan kredi sağlanması gibi konularda firmalara yardımcı olunmalı, öncelik ve kolaylık sağlanmalıdır;
- e) Firmaların işlerini o ülke vatandaşı aracılar marifetiyle değil kendi memurları vasıtasıyla izlemeleri temin edilmelidir.
- f) İşçilerin sorunları ile ilgilenilmeli ve ikamet, çalışma izni, giriş-çıkış, vize ve transfer mes'eleleri kolaylaştırılmalı ve bunların sür'atli bir şekilde çözülmesine yardımcı olunmalıdır.

XI. ORGANİZASYON SORUNU :

Her ülkede müteahhitler, sorunları toplu olarak dile getirip, geçerli çözümleri birlikte aramak ve bunların gerçekleştirilmesini sağlamak üzere kendi aralarında birleşerek, ülkelerinin politik, ekonomik ve sosyal yapısına uygun çeşitli örgütler kurmuşlardır. Hatta bu örgütler milli sınırlar içerisinde de kalmamış, uluslararası bazı federasyon ve konfederasyonların teşkili suretiyle enternasyonalleşmiştir.

Oysa Türk müteahhitleri, ne kendi aralarında ve ne de ilişki halinde bulundukları ticaret ve meslek mensuplarıyla birleşmek suretiyle güçlü bir meslek örgütü kurabilmiş değillerdir. Mazide kurulan tek mesleki örgüt olan "Türkiye İnşaat ve Tesisat Müteahhitleri Birliği", gerçek anlamdaki müteahhitlerden ziyade bina inşa ederek daire daire satan tüccar ve kalfaların menfaatlerini savunan güçsüz bir kuruluştur. Bu sebeptendir ki Türkiye'de halen tüm İnşaat Müteahhitlerinin üyesi bulundukları tek mesleki kuruluş Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği ile ona bağlı Odalardan ibarettir. Ticaret ve Sanayi erbabının hakimiyet ve idaresinde bulunan bu Birlik ve Odaların müteahhitlerin sorunlarına gösterebilecekleri ilginin derecesi ise malumdur.

Denilebilirki, müteahhitlerin bugüne kadar kendi aralarında örgütlenmemelerinin başlıca nedenlerinden biri işlerinin dağınıklığı sebebiyle bir araya gelememeleri, ikincisi 1972 yılında yürürlüğe giren Dernekler Kanunu'nun iktisadi amaçlarla dernek kurulmasını ve tüzel kişilerin dernek üyesi olmalarını önleyen hükümleri ve üçüncüsü de Ticaret ve Sanayi Odalarının müteahhitlerin Kanunla kamu kuruluşu niteliğindeki ayrı bir birlik teşkil etmelerini önleyen gizli mukavemetidir.

Çıkarılacak özel bir kanunla kurulacak "İnşaat Müteahhitleri Birliği"nin, sadece müteahhitlerin sorunlarına sahip çıkmakla kalmayıp, müteahhitlik sicillerinin tutulması, müteahhitlik kartlarının verilmesi, meslek ahlakının yükseltilmesi, müteahhitlerin kapasitelerinin üstünde iş almalarının ve kalitesiz iş yapmalarının önlenmesi, yarım bırakılan işlerin diğer üyelere tamamlatılması, birim fiyatların tesbiti, şartnamelerin ve ihale usullerinin geliştirilip tipleştirilmesi, iç ve dış ihalelerin müteahhitlere duyurulması, dış ülkelerdeki şartların etüd edilerek isteyen üyelere verilmesi gibi halen Devletçe üstlenilen ve üstlenilmeyen görevleri yapmak suretiyle, gerek üyelere ve gerekse Devlete yardımcı olacağı nazara alınır, böyle bir kuruluşu daha fazla geciktirmenin manasızlığı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu da yeterli olmayıp, çeşitli alanlarda ve ülkelerde iş yapan müteahhitlerin kendi aralarında birleşerek sorunlarını saptamak, dile getirmek ve çözümlmek amacı ile kuracakları özel dernekleri mümkün kılmak üzere, 1630 Sayılı Dernekler Kanununun iktisadi amaçla dernek kurulmasını yasaklayan 1 inci maddesi hükmü ile idarenin tüzel kişilerin Derneklere üye olamayacakları yolundaki hatalı anlayışının değiştirilmesi gerekmektedir.

X. ULAŖTIRMA VE HABERLEŖME SORUNLARI :

İnŖaat sektörünün içeride ve dıŖarıda karŖılaŖtıđı en önemli sorunlardan biri de, çoğu zaman en geri bölgelerde dağınık bir Ŗekilde kurulan geçici birer iŖyeri olan Ŗantiyelerin merkezle ve biribirleriyle telefon, telex, telgraf ve hatta mektupla irtibatını sağlamamanın ve bunlar arasındaki malzeme ve personel sevkiyatını gerekleŖtirmenin güçlüğüdür.

Bu güçlükleri bertaraf ederek iŖlerin zamanında bitirilmesini sağlamak ve fuzuli maliyet artıŖları ile iŖlerin gecikmesini önlemek için aŖađıda özetlenen tedbirlerin alınması gerekmektedir.

1. Telsiz kullanma hakkı:

3227 Sayılı Telsiz Kanununda gereken deđiŖiklik yapılarak, aynen petrol iŖleri yapan müteahhitler gibi diğer müteahhitler de bu Kanunda yer alan tahditlerden istisna edilmeli ve kendilerine telsiz kullanma hakkı tanınmalıdır. (Ek: IV, Md. 4).

2. Uçak ve helikopter kullanma serbestisi :

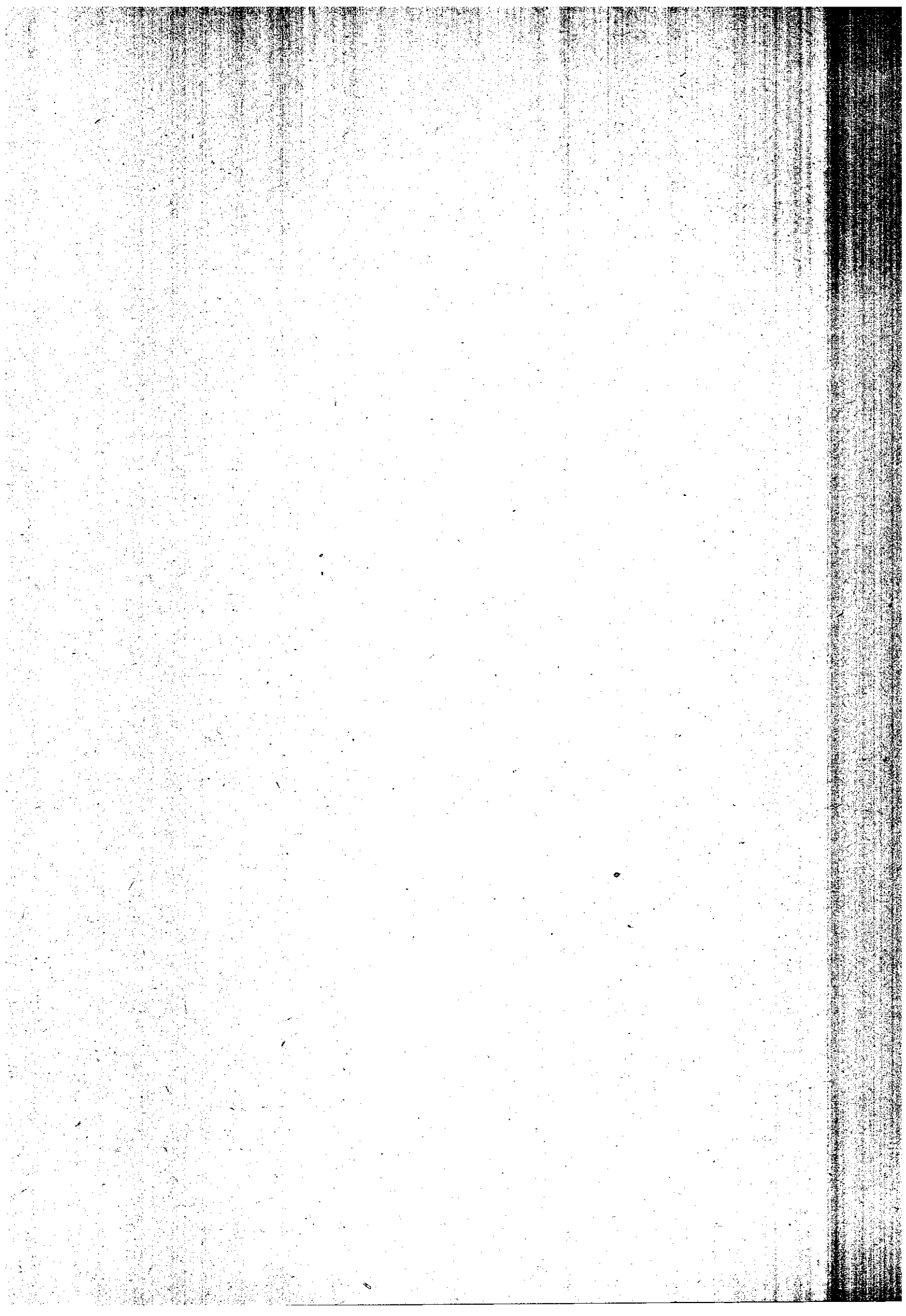
İlgili mevzuatta gereken deđiŖiklikler yapılarak iŖ kapasitesi ile Ŗantiyelerinin sayısı belli bir seviyenin üstünde olan veya Ŗantiyelerinin yeri ve özelliği icabı ihtiyaç duyan büyük müteahhitlik kuruluşlarına uçak ve helikopter kullanmak yetkisi verilmelidir.

3. Muntazam tarifeli yurt dıŖı tren, vapur ve uçak seferleri :

Türk müteahhitlerinin iŖ yaptıkları veya iŖ yapmak imkanına sahip oldukları dıŖ ölkelere, muntazam tarifeli tren, vapur ve uçak seferleri düzenlenmeli ve bu seferler yolcu ve malzeme trafiği yoğunlaŖtıđı ölçüde arttırılmalıdır.

E K L E R

EK : I

- ULUSLARARASI İKİLİ ANLAŞMALARLA ÇÖZÜMLENECEK SORUNLAR -

1. İlgili ülkelerle yapılacak ikili Ekonomik anlaşmalara, akid Devletlerin milli bankaları tarafından verilecek teminat mektuplarının diğer akid ülkede kendi milli bankaları tarafından verilmiş gibi kabul edileceği yolunda birer hüküm konmalıdır,

Böylece o ülkelerin bankalarına fuzulen ödenen % 0,80 ila % 1,5 nispetindeki teminat mektubu komisyonu bertaraf edilmiş olacaktır.

2. Yapılacak işgücü anlaşmalarına, misafir Türk işçileri lehine konulacak hükümlerin, sadece işçi ithal eden ülke tabiiyetindeki işverenler tarafından talep ve istihdam edilecek işçilere uygulanacağını belirten hükümler konmalı ve Türk Müteahhitlerinin o ülkelerde çalıştırmak üzere götürecekleri işçiler bundan istisna olunmalıdır,

Böylece Türk Müteahhitlerinin vasıfsız işçi ihtiyaçlarını mahallinden karşılayacak yerde Türkiye'den götürmelerine imkan verilmiş olur.

3. İlgili ülkelerle acele olarak mükerrer vergi anlaşmaları imzalanmalı, bunlarda ticari kazançların, teşebbüslerin faaliyet gösterdikleri değil mukim bulundukları ülkede vergilenecekleri yolunda hükümlere yer verilmeli, bu kabil olmadığı takdirde dış ülkelerdeki vergi nispetinin Türkiye'deki nispeti aşmaması sağlanmalıdır.

EK : II

- TEBLİĞ TASARISI -

Maliye Bakanlığından :

YURT DIŞINDA, İNŞAAT, ONARIM VE MONTAJ İŞLERİ İLE TEKNİK
HİZMETLER YAPACAK MÜTEŞEBBİSLERİN TABİ OLACAĞI ESASLAR
HAKKINDA 7/9704 SAYILI KARARA İLİŞKİN TEBLİĞ

Sıra No: 2

Madde 1 - 7/9704 Sayılı Karara ilişkin 1 numaralı tebliğin 11 in-
ci maddesi, aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 11 - Yurda getirilecek dövizler :

Karar kapsamına giren işlerle ilgili dövizlerden :

"A - İşin devamı sırasında getirilecek dövizler :

1. Malzeme bedelleri : Dahil edildikleri hakediş raporuna ilişkin istihkakların tahsil olunduğu (Mühendislik işlerinde hesapla-
ra gider yazıldıkları) ayı ;
2. Gıda maddesi bedelleri : İşçilerin iaşesinde kullanıldıkları
ayı ;
3. Gider karşılıkları : Türkiye'de yapıldıkları ayı;
4. Merkez genel gider payları : Türk Lirası karşılıklarının ka-
yıtlara intikal ettirildiği hesap dönemini ;

takip eden üçüncü ayın sonuna kadar döviz olarak yurda getirilme-
si ve 10 gün zarfında yetkili bir bankaya satılması mecburidir.

B- İşin sonunda getirilecek dövizler :

Yurt dışında yapılacak işlerle ilgili dövizlerden aşağıda yazılı
olanların, en geç işin bittiği ayı izleyen üçüncü ayın sonuna
kadar yurda getirilerek 10 gün zarfında yetkili bir bankaya
satılması şarttır :

1. Bu tebliğ esaslarına göre harice transferine müsaade olunan
nakdi sermaye;
2. Bu tebliğ esaslarına istinaden kat'i olarak ihraç edilen
makine ve ekipmanların bedelleri :

3. Dışarıda yapılan işlerden elde edilen kâr.

Bu hükmün uygulanmasında işin bitim tarihi, inşaat, onarım, tesisat ve montaj işlerinde kat'i kabul tutanağının imzalandığı tarih, mühendislik işlerinde ise işlerin tamamen sonuçlandığı tarihtir.

Yurt dışındaki işlerin zararlı sonuçlanması halinde, mevcut zarar miktarı, resmi makamlardan alınacak belgelerle tevsik veya yapılan inceleme sonunda doğruluğu tesbit edilmek kaydı ile getirilecek dövizlerden mahsup edilir.

Madde 2 - Türk parası Kıymetini Koruma Hakkında Seri I, Sıra:2 numaralı Usul ve Müsterek Hükümler Tebliğinin 16 ıncı maddesi hükmünün uygulanmasında, bu tebliğ kapsamına giren müteşebbisler, hariçte mukim gerçek ve tüzel kişi sayılırlar ve o şekilde işlem görürler.

Madde 3 - Bu tebliğin yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve daha önce başlamış ve yapılmış işlere de uygulanır,

EK : III

- KARARNAME TASARISI -

Karar Sayısı : 7/

İlişik "Türk Mütteşebbislerinin Yurt Dışında İhalesine Katılacakları ve Yapacakları İnşaat, Onarım, Tesisat, Montaj Taahhüt İşlerine Uygulanacak Esaslar ve Teşvikler Hakkında Karar" ın yürürlüğe konulması, ilgili Bakanlıkların teklifi, Başbakanlık D.P.T. ile Yüksek Planlama Kurulu'nun uygun mütalaası üzerine 193, 261, 474, 933, 1211, 1567 ve 2279 Sayılı Kanunların ilgili maddelerine istinaden Bakanlar Kurulunca / / 1977 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

BAŞBAKAN
VE
BAKANLAR KURULU ÜYELERİ

TÜRK MÜTEŞEBBİSLERİNİN YURT DIŞINDA İHALESİNE KATILACAKLARI VE YAPACAKLARI İNŞAAT, ONARIM, TESİSAT VE MONTAJ TAAHHÜT İŞLERİNE UYGULANACAK TEŞVİK TEDBİRLERİ HAKKINDA KARAR

MADDE 1 - Yol, liman, baraj, enerji santrali, fabrika, hastane, okul, turistik tesis ve sosyal konut gibi alt yapı, üretim, umumi hizmet yapı ve tesisleri ile sosyal amaçlı yapıların taahhüt ve inşası ile uğraşan inşaat, tesisat ve montaj müteahhitlerine alt makine, ekipman ve teçhizat, çeşitli Kanun ve Kararnamelere dayalı teşvik tedbirlerinin uygulanmasında "yatırım" sayılır ve gerice yörelerde yapılan yatırımlar gibi işlem görür.

Yurt dışında yapılan inşaat, tesisat, onarım ve montaj işleri, dışarıda yaratılan Türkiye menşeli katma değer oranında mal ihracı sayılır.

MADDE 2 - 1977 yılı Programının Uygulaması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair 7/12814 Sayılı Karara ekli 1977 yılı Genel Teşvik Tablosunun :

a - V numaralı pozisyonun sonuna aşağıdaki (c) fıkrası eklenmiştir.

" C - Yol, liman, baraj, enerji santrali, fabrika, hastane, okul, turistik tesis ve sosyal konut gibi alt yapıya, üretime, umumi hizmete, turizme ve sosyal amaçlara yönelik yapı ve tesisleri yurt içinde ve yurt dışında inşa eden inşaat müteahhitlerinin makine, ekipman ve teçhizat yatırımları :

Gümrük muafiyeti	:	-
Gümrük taksitlendirmesi	:	-
Yatırım indirimi	:	-
Orta Vadeli Kredi	:	-
Faiz farkı ödemesi	:	-
Özel Dış kredi	:	-
Yatırım Kotası	:	-

b - Tablonun sonuna 1 numaralı notu takiben aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"2 - Genel Teşvik tablosunun V/C pozisyonundaki yatırımların tamamı, kalkınmada öncelikli yörelerde yapılan yatırımlar gibi işlem görür".

MADDE 3 - 7/10624 Sayılı İhracatta Vergi İadesi Kararının 3 üncü maddesinin sonuna parantez içinde :

"(Yurt dışında inşaat, onarım, tesisat ve montaj işleri yapan inşaat müteahhitlerinin kesin olarak ihraç ettikleri kullanılmış makine, ekipman, teçhizat ile geçici olarak ihraç ettikleri aynı cins sabit kıymetlerin yarattıkları katma değer hariç)".

ibaresi konulmuş ve mezkûr karara ekli 4 Sayılı Listenin sonuna 32 numaralı aşağıdaki pozisyon eklenmiştir :

"32. Diğerleri 1 - Yurt dışında inşa edilen bina ve tesisler (Yalnız Türkiye menşeli katma değer karşılığında yurda getirilen dövizler için).

MADDE 4 - Bu karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

EK : IV

**YURT İÇİNDE VE DIŞINDA İŞ YAPAN TÜRK İNŞAAT MÜTEAHHİTLERİNE
UYGULANACAK HÜKÜMLERLE İLGİLİ OLARAK ÇEŞİTLİ KANUNLARDA DE-
ĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TASARISI**

MADDE 1 - 7129 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 38 inci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

"8. Yurt dışında inşaat, tesisat ve montaj işleri yapan hakiki ve hükmi şahıslarla, aynı konudaki uluslararası nitelikteki işleri dahilinde yapanlara, bu işlerinde kullanılmak üzere açılan krediler ".

MADDE 2 - İhracatı Geliştirmek Amacı ile Vergilerle İlgili Olarak Hükümetçe Alınacak Tedbirlere Dair 261 Sayılı Kanun'un 1 inci maddesinin sonuna aşağıdaki paragraf eklenmiştir(*) :

"Bu hükmün tatbikinde Türkiye'de mükim gerçek ve tüzel kişiler tarafından yurt dışında yapılan inşaat, onarım, tesisat ve montaj işleri, döviz olarak Türkiye'ye getirilen malzeme bedelleri, gider pay ve karşılıkları, amortisman karşılıkları ve müteşebbis kârından müteşekkil Türkiye menşeli katma değer ölçüsünde mal ihracı sayılır."

MADDE 3 - 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 85 inci maddesinin sonuna aşağıdaki paragraf eklenmiştir :

"Çalışmak üzere yurt dışına giden işçiler, daha önce en az 5 yıl sigortalı olmak ve en az 750 gün prim ödemiş bulunmak şartı aranmaksızın isteğe bağlı sigorta tesis ettirebilirler."

MADDE 4 - 3222 Sayılı Telsiz Kanunu'nun 5 inci maddesinin 359 Sayılı Kanun'un 48 inci maddesi ile kaldırılan (b) bendi yerine aşağıdaki hüküm konulmuştur :

"b) Yurt dışında inşaat, onarım, tesisat ve montaj işleri alan ve yapan Türkiye'de mukim gerçek ve tüzel kişilerden, yaptığı işin çapı ve maliyeti itibarıyla ihtiyacı olanlara; "

(*) Sorunun Ek : III, Md. 3 te derpiş olunan kararname hükmü ile çözümlenmesi mümkündür. Buna imkan görülmediği takdirde mezkur kanun değişikliğine ihtiyaç vardır.

MADDE 5 - Yurt dışında çalışan işçilere Konut ve Küçük Sanat Kredisi Açılması ve Ödünç Para verilmesi Hakkındaki 499 Sayılı Kanun hükümleri Yurt dışında inşaat, onarım, Tesisat ve montaj işleri yapan inşaat müteahhitleri ile dışarıda iş yapan serbest meslek erbabına da uygulanır.

MADDE 6 - 193 Sayılı G.V.K. nun çeşitli maddelerinde aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır:

a) Kanunun 40 inci maddesinin sonuna aşağıdaki 8 inci fıkra eklenmiştir :

"8. Yurt dışında inşaat, onarım, tesisat ve montaj işleri yapan mükellefler yukarıda yazılı giderlerine ilaveten, tevsiki mümkün bulunmayan giderlerine karşılık olarak dışarıda elde ettikleri bu işlerle ilgili hasılat tutarının % 5 i nispetinde götürü gider indirebilirler."

b) Kanunun 68 inci maddesinin sonuna aşağıdaki 11 inci fıkra eklenmiştir :

"11. Yurt dışında elde edilen serbest meslek kazançlarında, yukarıda yazılı giderlere ilaveten, tevsiki mümkün bulunmayan giderlere karşılık olarak, dışarıdan elde edilen bu işlerle ilgili hasılat tutarının % 5 nispetinde götürü gider indirilebilir."

c) Kanunun 123 üncü maddesinin sonuna aşağıdaki paragraf eklenmiştir:

"Yurt dışında inşaat, onarım, tesisat, montaj ve serbet meslek işleri yapan tam mükellefiyete tabi kurumların, yabancı memleketlerde elde ettikleri kazançlar üzerinden mahallinde ödedikleri kurumlar vergisinin K.V.K. nun 43 üncü maddesine göre, yapılan mahsup sonucunda kalan kısmı da, yukarıdaki hükümlere göre, bunları doğrudan doğruya veya başka kurumlar aracılığı ile elde eden tam mükellefiyete tabi ortakların gelir vergisinden indirilir."

d) Kanunun 96 ncı maddesine 3 üncü fıkra olarak aşağıdaki paragraf eklenmiştir:

"3. Yabancı menşeli kurum kazançlarında :

Tam mükellefiyete tabi kurumların yabancı memleketlerden elde ettikleri inşaat, onarım, tesisat, montaj ve serbest meslek işlerinden elde ettikleri kazançlar, gerek bu kurumlar ve gerekse iştirak yoluyla mezkur kazançları elde eden kurumlar nezdinde, bu maddenin 1. ve 2 nci fıkrasına göre vergi tevki-fatına tabi değildir.

MADDE 7 - 1598 Sayılı Mali Denge Vergisi Kanunu'nun 7 nci maddesinin sonuna aşağıdaki paragraf eklenmiştir :

"Yurt dışında inşaat, onarım, tesisat, montaj ve serbest meslek işi yapan Tam mükellefiyete tabi gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, iş yaptıkları ülkede kazançları üzerinden kurumlar vergisi ve gelir vergisine ilaveten ödedikleri benzeri vergiler, Türkiye'de ödenecek mali denge vergisinin aynı kazançta isabet eden kısmından indirilir. Fazlası nazara alınmaz."

MADDE 8 - Bu Kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer ve o tarihte devam eden işlerle bu işlerden sağlanan kazançlara da uygulanır.

Kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan TÜSİAD yayınları üyelerinin desteği ile gerçekleşmektedir.

Elî Acıman
Hayri Adanalı
Yılmaz Adıgüzel
Yılmaz Akar
Necati Akçağlılar
Orhan Aker
İshak Alaton
Haydar Akın
Rüştü Akın
Cabi Akman
Haluk Aksüyek
Hulki Alısabah
Erdem Alp
Tayfur Altay
Cahit Aral
Sadi Aral
Şener Aral
Sinâ Arbel
Fethi Arman
Haydar Aryal
Oktay Atasü
Cemal Atay
Cahit Aydoğan
Lütfi Banat
Pekin Boran
Lütfü Barutçu
Ergun Baskan
Rifat Bayazıt
Ziya Bengü
Korkut Beriker
Feyyaz Berker
Fuat Bezmen
Refik Bezmen
Ahmet Binbir
Mustafa Birgi
İbrahim Bodur
Cem Boyner
Osman Boyner
Fred Burla
Mücahit Büktaş
Umur Büktaş
Ali Rıza Çarmıklı
Orhan Çarmıklı
Fahri Çelikbaş
Hulusi Çetinoğlu
Özer Çiller

S. Rahmi Çolak
Süreyya Çolak
A. Oğuz Dağdelen
Rasim Demireoy
Kemal Derinkök
Ralf Dinckök
Ömer Dinckök
Bülent Eczacıbaşı
Nejat F. Eczacıbaşı
Şakir Eczacıbaşı
Ünver Eğrikavuk
Muhittin Ekiz
Orhan Elam
Ekrem Elginkan
Tevfik Ercan
Ayhan Erkaya
Mümin Erkunt
Bahri Ersöz
Şinasi Ertan
Muharrem Eskiyapan
İ. Şevki Figen
Üzeyir Garih
Muzaffer Gazioğlu
Şaban Gazioğlu
Rahmi Girginkoc
Nurullah Gezgün
Erdoğan Gönül
Necmettin Gökçe
Nihat Gökyiğit
Asaf Güneri
Burhan Günergün
Hasan Güven
Kemal Haraçcı
Kadir Hasoğlu
Vitali Hakko
Mehmet Huntürk
Kemal Ilıcak
M. Orhan Işık
Kemal İnce
Neyir İzisel
M. Fahri İkel
Jak Kamhi
Firuz Kanatlı
Ercüment Karacan
Oğuz Karahan
Demir Karamancı

Hami Kartay
İ. Halil Kaya
Nail Keçili
Eren Kemahlı
Can Kırac
İnan Kırac
Asım Kocabıyık
Ş. Şahap Kocatopçu
Rahmi M. Koç
Vehbi Koç
Nurettin Koçak
Ali Kocman
Necmi Komili
E. Sabri Küçükönat
Sinan M. Kuraner
Ali Mansur
Bercis M. Morova
Kemal Müderrisoğlu
Bernar Nahum
Ali Narin
Halit Narin
Ali Neyzi
Kâmil Oba
Turan Onur
Behçet Osmanoğlu
Ergün Özakat
Meliş Özakat
Korkut Özal
Turgut Özal
Ercüment Özdoğuran
İsmail Özdoğuran
Kemal Özdoğuran
Sedat Özkan
Ahmet Özköseoğlu
Ergül Özkurt
Raşit Özsaruhan
Abdurrahman Özöner
Bedrettin Öztemir
Vedat Özsezen
Erol Sabancı
Sakıp Sabancı
Selâhattin Sabuncuoğlu
Altan Sağanok
Faruk Sarç
Ahmet Sapmaz
Sefa Selgeçen

Kâmuran Sertel
Orhan H. Sertel
Erol Sımalı
Dündar Soyer
Ertuğrul Soysal
Hüseyin Sungur
Ayhan Şahenk
Sabahattin Şenocak
M. Turgut Şeyhun
Zühtü Şenyuva
Mehmet Şuhubi
Fethi Tançay
Sabri Tanık
Ziya Tansu
Şarik Tara
Hamit Tatarı
M. Osman Tatarı
Bahattin Tatış
Necip Tesal
Çetin Tokcan
Enis Tokcan
Nail Tokcan
Nezih Tunçelper
Oktay Türegün
T. Güngör Uras
Ahmet Uzel
Sabri Ülker
Ayhan Ünler
Günay Ünlüsoy
Ferdî Vardarman
Mustafa Yalman
İdris Yamantürk
Özdemir Yazar
Memduh Yaşa
Selçuk Yaşar
Selman Yaşar
Hüseyin Yavuz
Nazmi Yavuzalp
Mehmet Yazar
Hayrettin Yorgancıoğlu
Atilla Yurtcu
Tayyar Zaimoğlu
Cevdet Zoral
Mazhar Zorlu

